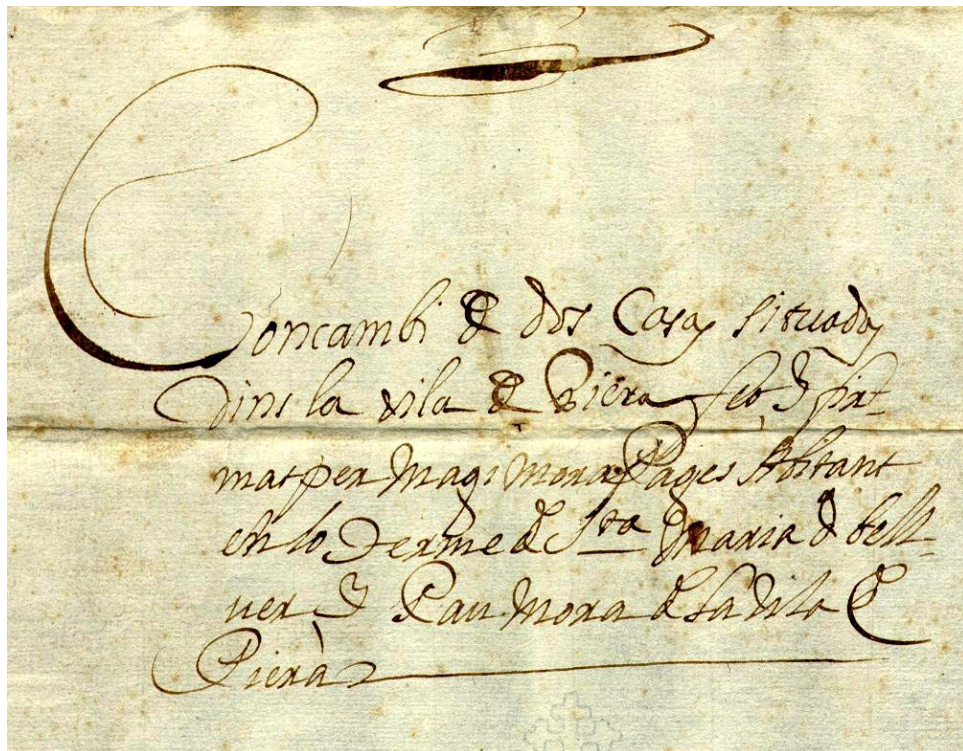

La Caseta del Costell

Notes històriques de Piera

Jaume A. Mirallas i Sariola

Piera

2001

“Aspirar a la continuïtat de la vida significa primordialment voler que la vida tingui sentit, és a dir, que cada un dels seus actes pugui ésser comprès en funció de la totalitat de la vida. El respecte que té el català envers la seva història i àdhuc envers tota història en general significa primordialment el respecte envers tot el que pot il·luminar la seva existència i atorgar-li la confiança que ni un dels seus moments essencials no podrà ésser impunement eliminat... Però l’amor de Catalunya per la història... és senzillament la manera d’ésser d’un poble per al qual és fonamental la continuïtat del seu existir”.

Josep Ferrater Mora: *Les formes de vida catalana*

La Caseta del Costell

Antecedents històrics

La *Caseta del Costell* actualment està situada en el núm. 1 de la plaça Joan Orpí de la vila de Piera i té una història documentada des de principis del segle XVII. Gràcies a tots els seus propietaris, que han volgut conservar l'herència de l'hisenda com el patrimoni més valuós de la família, ara podem gaudir de prou documents com per esbrinar la veracitat dels fets. Poc s'ho podien pensar que, després de tants anys, encara fossin protagonistes de la seva pròpia història.

Fig. 1. Concambi de dues cases situades dins la vila de Piera amb data 11 de març de 1715.

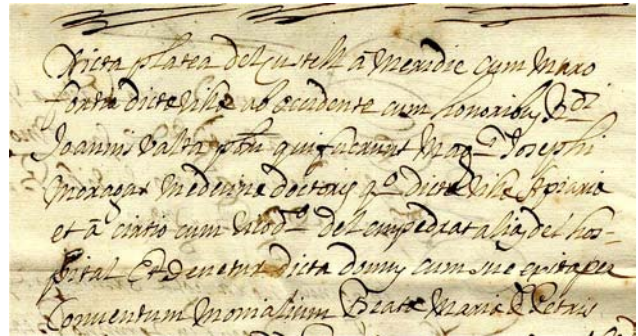

Fig. 2. En aquest document de Concambi hi trobem citada la Placeta del Costell (Platea del Custell) l'any 1715.

A l'actual plaça Joan Orpí, antiga *Placeta del Costell*, en el *Capbreu* de 1583, hi consta ubicada una casa amb dos portals: l'un donava a la *Placeta del Costell* i l'altre al *Carrer del Forn* o *Carrer del Forn de Puja* (degut a la localització en aquells voltants d'un Molí fariner i d'un forn de pa contigu al segle XVI) o *Carrer de les Tripes* (segle XVII) o *Carreró* o *Camí de les Rodes Filadores* (segle XVIII).⁽¹⁾

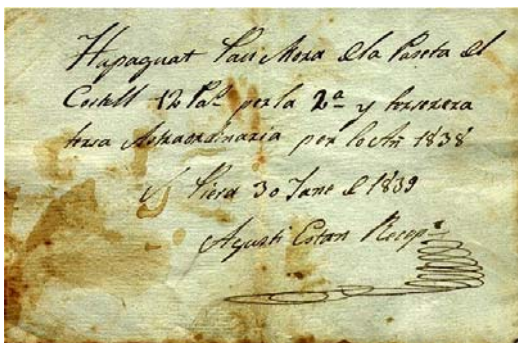

Fig. 3. Document signat a Piera el 30 de gener de 1839 on es cita la Caseta del Costell.

En el *Capbreu* de l'any 1691, s'hi troba encara registrada amb el nom de *Plaça del Costell* en el llinard mateix del recinte emmurallat de la vila. En aquesta plaça durant el segle XVII existí un edifici anomenat la *Carrossera*, on s'hi fabricaven carrosses i carrosseries. La primera vegada, que s'anomena la *Placeta del Costell* (*Platea del Custell* en els documents originals consultats de la família Mora), es remunta a l'any 1715 en un *Concambi* entre el Mag. Mora Pagès i Pau Mora Texidor, el qual fou el primer propietari d'aquesta família que va viure a l'actual casa de la plaça Joan Orpí, núm. 1 de Piera. Aquest mateix any

de 1715 s'introdueix a Catalunya el *Reial Cadastre*, documentació que ha permetre la identificació de les propietats immobles, la constatació del caràcter dels seus productes i la quantificació dels ingressos que en resulten. A partir del *Decret de Nova Planta* (1716) es converteix en impost global i directe. Anys més tard, en l'abonament del *Reial Cadastre* (*Real Catrasto*) de l'any 1838, hi figura el nom de la *Caseta del Costell* i en d'altres de l'any 1844, *Placeta del Costell*. En el decurs dels anys les transformacions polítiques i socials fan variar el nom d'aquesta plaça en diverses ocasions.

Des del *Portal d'en Romanyà*, anomenat *Portal d'en Golart* al segle XVI, fins a la *Placeta del Costell* hi trobem la "pujada". Ambdós noms deriven dels antics propietaris de la casa, que hi ha sobre el portal: Josep Romanyà succeí a Salvador Golart, capellà, com es desprèn del *Capbreu* de 1619. L'any 1559 es va col·locar en l'arc d'aquest portal, en la part que mira al Raval, l'escut heràldic del Reial Monestir de Pedralbes. Els registres del segle XV i XVI el denominen: *Portal Jussà*, *Portal Inferior* i *Portal Inferior del Mercadal*. El *Capbreu de Pedralbes* (1760-1771) conserva a l'any 1768 el nom de *Portal d'en Golart*. La "pujada" ha tingut diversos noms al llarg del temps: *Carrer de l'Hospital* (per haver existit l'Hospital de la vila, el tercer que hi ha hagut a Piera, anomenat de la *Verge Maria dels Pobres*, actualment és la casa on en el seu portal s'hi pot llegir: *Escuela de Niñas 1866*, al costat de la *Capella de Sant Maure*); *Carrer de la Plaça*; *Calle del Caudillo*.

Fig. 4. La "pujada" des del *Portal d'en Romanyà*. A la dreta, la casa de blanc fou l'antic Hospital de la *Verge Maria dels Pobres* i més tard, l'antiga *Escuela de Niñas* (1866) i al costat la *Capella de Sant Maure*.

Fig. 5. *Portal d'en Romanyà* al començament del "pujada" amb l'escut del Reial Monestir de Pedralbes (1559).

Junt al *Portal d'en Romanyà* s'enfila un carreró que puja fins a l'antiga muralla i que es comunica amb el *Mercadal* pel carreró del *Bon Aire*. En el *Capbreu* de 1555 s'anomena *Carrer de les Comes*. Al segle XVI, aquest carreró s'anomenà indistintament *Carré de la Font* o *Carré de la Font Comuna* (aquesta nomenclatura pren l'origen de la *Font Comunal*, que en el *Capbreu* de 1891 s'anomena *La Mara de l'Aigua*, situada extramurs, actualment és una petita font al costat del camp de futbol); *Carrer del Joch de la Pilota* i *Carreró de la Pilota* al segle XVII (*Capbreu* de 1691), *Carrer del Joch de les Bitlles* als segles XVII i XVIII (hi va estar situat durant molt de temps el popular joc de les bitlles); *Corraló de les Eres d'en Font*; *Carreró d'en Romanyà*; *Carreró d'en Freixa*; *Calle García Morato*.

En la històrica *Concòrdia* de l'any 1607, entre l'abadessa Sor Beatriz de Montcada del Reial Monestir de Pedralbes i el rector Mossèn Joan Matoses i el Batlle Baronial l'honorable Pau Matoses de la vila de Santa Maria de Piera per aconseguir més independència municipal, hi tenim constància que un dels jurats d'aquest acord fou Salvador Golart, qui donà el nom al portal abans expressat.

Davant la *Placeta del Costell* hi trobem la *Casa de les Voltes*, una construcció medieval, que la primera documentació de la seva existència és de l'any 1583. De fet, en el *Capbreu* de 1555 se'n registren set de velles cases amb *arcades* o *voltes* amb finestrals romànics i gòtics. Al *Raval Inferior* hi havia les cases de Francesc Soldevila, sastre, ubicada entre l'actual *Plaça de la Sardana* i la *Riera*; la d'Andreu Ferriol, teixidor de llana, a prop de la *Riera*, i la de Joan Pau Texidor, notari, jurat i personatge important per a la família Mora com veurem al llarg d'aquest relat.⁽²⁾

Per sota la *Casa de les Voltes* hi passava el *Carrer Major* (*Capbreu* de 1691) o *Carrer del Camí Reial*, *Carrer del Mercadal* o *Carrer del Raval Superior* (a partir de 1759) i, possiblement, s'hi devien col·locar alguns del venedors del mercat del dijous que se

celebrava a la vila. És una mostra de la relativa prosperitat del Cinc-cents, quan a Piera es van endegar algunes obres noves, i aquesta n'és una de les més destacades.⁽³⁾

Es suposa que on està situada la *Casa de les Voltes* fos propietat de la família *Orpí del Pou* (família *Orpí de la Creu*, segons Andrés de Palma de Mallorca). La família no era gaire diferent de les mitjanes de Piera, disposava d'aquesta casa al Mercadal, possiblement aquella on hi ha col·locada la placa que avui el recorda o una altra de propera, que dona actualment el nom a l'antiga *Placeta del Costell*.

Fig. 6. La *Casa de les Voltes* possible propietat de la família *Orpí del Pou* vista des de la *Placeta del Costell* i final de la "pujada" on comença el *Carrer del Mercadal*.

Joan Orpí, pare, tingué tres fills (Joan, Francesc i Jaume) i quatre filles. Els Orpí del Pou van passar a la història i no només a la catalana i l'espanyola, sinó també a l'americana, a través de Joan Orpí, fill, que fou colonitzador de nous dominis a Veneçuela

Fig. 7. La *Casa de les Voltes* als anys 60 on una colla de caramellaires celebren la Festa Pasqual i canten caramelles.

per a la Corona d'Espanya, fundà la Nova Barcelona, la Nova Tarragona i descobrí l'illa de *Barbelento*. Joan Orpí no deixà darrere seu ni una hisenda pròpia ni una família, ja que mai es va casar. Aquests dos fets provenen la seva desvinculació familiar i el seu desarrelament. Era un aventurer, un home que actuà seguint una línia exclusivament personal i absolutament inusual pels catalans del seu temps. El seu germà, Jaume, durant la *Guerra dels Segadors* fou partidari filipista, fent d'espia per a Felip IV. Posteriorment fugí a Castella amb la intenció de recuperar l'herència del seu germà i demanà el títol de governador de la Nova Barcelona.

Fig. 8. Mapa de la Nova Barcelona o Barcelona veneçolana, fundada per Joan Orpí l'any 1634.

Bibliografia

Abadal i de Vinyals, Ramon d'. *Catalunya fa mil anys: notes històriques en ocasió del mil·lenari*. Ed. Generalitat de Catalunya (Entitat Autònoma del Diari Oficial de Publicacions), 3a edició. Barcelona, 1989.

Balcells, Albert. *Història del nacionalisme català. Dels orígens al nostre temps*. Ed. Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya (Entitat Autònoma del Diari Oficial de Publicacions). Barcelona, 1992.

Casals, Àngels; Coberó, Montserrat; Sabaté, Flocel i Santacana, Carles. *Història de Piera*. Ed. Pagès Editors, 1a edició. Lleida, 1999.

Diccionario Catalán-Castellano y vice versa. Ed. Agencia Médica Catalana (carrer de Escudellers, 64 ó 68, cantonada a la d'Araí). Barcelona (impremta de J. Roger, carrer de l'Hospital, 75), 1854.

Diccionari de la llengua catalana. Ed. Enciclopèdia Catalana, S.A. 6a edició. Barcelona, 1987.

Diccionario enciclopédico LAROUSSE. Ed. Planeta, 1a edició. Barcelona, 1989.

Enciclopèdia Catalana, S.A. Barcelona, 2001.

Escudero i Costa, Antoni. El terme municipal de Piera. Ed. l'autor. Capellades (Barcelona), 1981.

Ferrater Mora, Josep. *Les formes de la vida catalana*. 1944; 2^a ed., 1955; 3^a ed., 1960; ed.

augm. amb l'assaig «Catalunya enfora», 1980.

Maragall, Joan. *Antologia poètica*. Edicions 62 i "la Caixa". Les millors obres de la literatura catalana, núm. 71. Barcelona, 1981.

Oliveras Llopart, Justo. (llibre publicat amb pseudònim: Ruy-Vélez). *El castillo de Piera y los palacios de Barcelona*. 2a edició. Barcelona, 1946.

Palma de Mallorca, Andrés de. *Santa Maria de Piera. Notas históricas*. Talleres tipográficos de Pedro Bas Vich. Igualada (Barcelona), 1942.

Pladevall i Font, Antoni & Pagès i Paretas, Montserrat. *Això és Catalunya. Guia del Patrimoni arquitectònic*. Ed. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i Plaza & Janés Editores, S.A. Barcelona, 1988.

Vila i Dinarès, Pau. *Joan Orpí, l'home de la Nova Catalunya*. Edicions Ariel. Col·lecció Hores de Catalunya. Barcelona, 1967.

<http://www.grec.net/cgi-bin/lexicx.pgm>
